

یادداشت‌های قرآنی

دکتر فریدون سیامکنزاد

دست به طغیان زنند و ظلم و تعدی روا ندارند. درست است که خداوند، روزی را با حساب نازل می‌کند، تا بندگان طغیان نکنند، اما چنان نیست که آن‌ها را محروم و ممنوع سازد.

از این رو، در آیه فوق چنین می‌فرماید که او کسی است که باران نافع را بعد از آن که مردم مأیوس شدند، نازل می‌کند و دامنه رحمت خویش را می‌گستراند. باید همچنین باشد، چرا که او ولی و سرپرستی شایسته ستایش است. این آیه در عین این که بیان نعمت و لطف پروردگار است، از آیات و نشانه‌های توحید نیز سخن می‌گوید، چرا که نزول

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا
وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ (آیه ۲۸
سوره شوری)

او کسی است که باران سودمند را پس از آن که مأیوس شدند، نازل می‌کند و رحمت خویش را می‌گستراند و او ولی (و سرپرست) و ستوده است.

یادآوری

همان‌گونه که ملاحظه فرمودید، خداوند روزی را طوری برای بندگان قرار می‌دهد که

کار عاید وی خواهد شد. اگر هم بدی و حق کشی و ظلم و تعدی نماید، قطعاً به سزای اعمال خود خواهد رسید.

این جهان کوه است و فعل ما ندا
سوی ما آید نداها را صدا

البته، این که گفتیم، ثمره دنیایی کارهای انسان است. در آخرت نیز انسان باید در برابر دادگاه عدل الهی ایستاده و پاسخ‌گوی اعمال خویش در دنیا باشد.

از این رو، آیه فوق چنین می‌فرماید که هر مصیبتی به شما رسد، به خاطر اعمالی است که انجام داده‌اید و بسیاری را نیز عفو می‌کند.

همان‌گونه که در آیه فوق نیز آمده است، ثمره کارهایی که انسان انجام می‌دهد، همگی به او نمی‌رسد، بلکه بسیاری از کارهای نوع بشر مورد عفو خداوند تبارک و تعالی واقع می‌گردد. این آیه به خوبی نشان می‌دهد که مصائبی که دامن‌گیر انسان می‌شود، یک نوع مجازات الهی و هشدار است، هر چند استثنائاتی دارد که فلسفه‌های حوادث دردناک و مشکلات زندگی را روشن می‌سازد.

به این ترتیب این‌گونه مصائب، علاوه بر این که بار انسان را سبک می‌کند، او را نسبت به آینده کنترل خواهد نمود.

کلام آخر این که انسان باید مصائب الهی را آزمایشی برای خود دانسته، صبر و بردباری به خرج داده، سعی بر این داشته باشد که از این مسایل استفاده کرده، تلاش کند تا از تکرار کارهای منجر به مشکلات زندگی دوری کرده، دنبال این‌گونه کارها نرود

باران، دارای نظام بسیار دقیق و حساب شده‌ای است. از موقعی که آفتاب بر اقیانوس‌ها می‌تابد و ذرات لطیف آب را از املاح جدا کرده و به‌صورت توده‌های ابر به آسمان می‌فرستد و هنگامی که قشر سرد و فوقانی هوا آن‌ها را متراکم می‌سازد و سپس بادهای آن‌ها را بر دوش خود حمل می‌کنند و بر فراز زمین‌های تشنه و خشکیده می‌برند و بر اثر برودت و فشار مخصوص هوا، تبدیل به دانه‌های کوچک باران می‌شود که به نرمی بر زمین می‌نشینند و در آن نفوذ می‌کند، بی‌آن که ویرانی بیافرینند، همه و همه در ید قدرت لایزال الهی بوده، اشراف خداوند را بر هستی نشان می‌دهد.

آری، اگر این نظام را با دقت بررسی کنیم، نشانه‌های علم و قدرت خداوند در آن نمایان است. او ولی حمیدی است که نیازهای بندگان را تأمین کرده و آن‌ها را مشمول الطاف خویش می‌گرداند (شنبه ۱۳/۱۰/۹۹).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبْتُمْ أَيْدِيكُمْ
وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ (آیه ۳۰ سوره شوری)

هر مصیبتی به شما رسد، به خاطر اعمالی است که انجام داده‌اید و بسیاری را نیز عفو می‌کند.

یادآوری

اعمالی که انسان انجام می‌دهد، دارای ثمراتی است که به خود او بر می‌گردد. اگر کار شایسته‌ای از او سرزند، نیکی و خوبی آن

(یک‌شنبه ۱۴/۱۰/۹۹).

سنت اجتناب‌ناپذیر الهی بگریزند، به همین دلیل در آیه فوق اشاره به این دارد که هیچ کس نمی‌تواند از چنگال قدرت خداوند در زمین فرار کند و در آسمان نیز جایی برای آن‌ها نیست.

چگونه می‌توانید از حیطة قدرت و حاکمیت خداوند بگریزید، در حالی که تمام عالم هستی، عرصه حکومت بلامنازع پروردگار است.

اگر هم تصور می‌کنید که کسی می‌تواند به کمک شما بشتابد، بدانید که غیر از خداوند، هیچ ولی و یاورى برای شما نیست. در حقیقت، باید گفته شود که آیه فوق، ضعف و ناتوانی انسان را مجسم می‌کند و آیه قبل، عدالت و رحمت پروردگار را نشان می‌دهد (دوشنبه ۱۵/۱۰/۹۹).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فَمَا أَوْتَيْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ (آیه ۳۶ سوره شوری)

آنچه به شما عطا شده، متاع زود گذر زندگی دنیا است و آن چه نزد خدا است، برای کسانی که ایمان آورده و بر پروردگارشان توکل می‌کنند، بهتر و پایدارتر است.

یادآوری

انسان باید توجه داشته باشد که آن چه به او داده شده، متاع زود گذر دنیا است. بنابراین، عقل حکم می‌کند که به چیزهای

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ (آیه ۳۱ سوره شوری)

و شما هرگز نمی‌توانید در زمین از قدرت خداوند فرار کنید و غیر از خدا، هیچ ولی و یاورى برای شما نیست.

یادآوری

قدرت خداوند تبارک و تعالی بر تمام جهان احاطه داشته، همه افراد نوع بشر زیر چتر الهی قرار دارند.

آیه فوق نیز به این مسأله اشاره داشته و چنین می‌فرماید که شما هرگز نمی‌توانید در زمین، از قدرت خداوند فرار کنید و غیر از خدا، هیچ ولی و یاورى برای شما نیست.

در آیه قبل نیز چنین نتیجه‌گیری گردید که در میان اعمال انسان و نظام تکوینی زندگی او، ارتباط و پیوند نزدیکی وجود دارد، که اگر بر اصول فطرت و قوانین آفرینش گام بر دارند، برکات الهی شامل آن‌ها می‌شود و هر گاه فاسد شوند، زندگی آن‌ها به فساد می‌گراید.

گاه ممکن است این قضیه در مورد فرد انسان‌ها صادق شود و هر کس در مقابل گناهی که مرتکب می‌شود، به مصیبتی در جسم و جان، یا اموال و متعلقات‌اش گرفتار گردد.

به هر حال، ممکن است افرادی تصور کنند که می‌توانند از این قانون حتمی و

که پاداش الهی، خیر خالص و خالی از هرگونه نامالایمات است (سه‌شنبه ۱۶/۱۰/۹۹).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشِ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ (آیه ۳۷ سوره شوری)

همان کسانی که از گناهان بزرگ و اعمال زشت اجتناب می‌ورزند و هنگامی که خشمگین شوند، عفو می‌کنند.

یادآوری

اگر به معنی لغوی کبیره نگاه کنیم، کبیره عبارت از هر گناهی است که از نظر اسلام، بزرگ و پر اهمیت است. یکی از نشانه‌های اهمیت آن، این است که در قرآن مجید در مورد آن وعده عذاب آمده و به همین جهت در روایات اهل بیت (ع) نیز، کبائر به این صورت تفسیر شده، که گناهان کبیره، گناهانی است که خداوند مجازات آتش برای آن مقرر کرده است. روی این حساب، اگر اهمیت و عظمت گناهی از طرق دیگر نیز کشف شود، عنوان کبیره به خود می‌گیرد.

به‌طور مثال، بعضی این احتمال را داده‌اند که بدعت‌ها و ایجاد شبهات اعتقادی در اذهان مردم نیز، می‌تواند گناه کبیره باشد. آیه فوق نیز اشاره به این نکته دارد که پاداش الهی و آن چه نزد خدا است، برای کسانی بهتر و پایدارتر است که از گناهان بزرگ و اعمال زشت و ننگین

زود گذر دل نبندیم و بدانیم که روزی از ما باز پس گرفته می‌شود.

ضرب‌المثلی است که می‌گوید:

به مالت نناز که به شبی بند است. به حسنت نناز که به تبی بند است.

از این رو، باید توجه داشته باشیم که دلبستگی به چیزهای زود گذر و فانی، در حقیقت تکیه بر باد است. این داشته‌های زودگذر نیز نباید باعث غرور افراد شده، خدا در نگاه انسان فراموش گردد. به همین خاطر است که آیه فوق در ابتدا روی سخن را به همگان کرده و چنین می‌فرماید که آن چه به شما عطا شده، متاع زودگذر زندگی دنیای فانی است. مبادا شما را فریب داده و غافل سازد و تصور کنید همیشه در اختیار شما است. برقی است که می‌چهد و به زودی خاموش می‌شود. شعله‌ای است در برابر باد و حبابی است بر سطح آب‌و‌غباری در مسیر طوفان است، ولی پاداش‌ها و مواهبی که نزد خدا است، بهتر و پایدارتر برای کسانی است که ایمان آورده‌اند و بر پروردگارشان توکل می‌کنند.

اگر بتوانید این متاع زود گذر زندگی پست و محدود جهان ماده را، با آن سرمایه جاودان مبادله کنید، تجارتی پر سود نصیب شما شده و موهبتی بی‌نظیر است.

کلام آخر این که، مواهب این جهان، هرگز خالی از درد سر نیست، همیشه در کنار هر گل خاری و در کنار هر نوش، نیشی است. در حالی

خشمگین شود، بلکه می‌گوید در هنگام غضب و عصبانیت، بر نفس خود مسلط بوده، نه تنها سعی در فروکش کردن خشم خود می‌نمایند، بلکه طرف مقابل را نیز، مورد عفو و بخشش قرار می‌دهند.

از خداوند می‌خواهیم که به ما توفیق دهد تا افراد صبوری باشیم. از درگاهش مسئلت می‌نماییم که مصلحان و رهبران جامعه را طوری هدایت فرماید که در گفتار و کردار خویش، مروج گذشت و فداکاری بوده، اجتماع و مردم را به دوری از هوای نفس، تشویق و ترغیب نمایند (چهارشنبه ۱۷/۱۰/۹۹).

ایام‌تان به کام، عاقبت‌تان ختم به خیر.
التماس دعا.

اجتناب می‌ورزند. این افراد کسانی هستند که هنگامی که خشمگین می‌شوند، عفو می‌کنند.

تسلط انسان بر نفس خویش باعث می‌شود که نه تنها در موقع غضب، زمام اختیار از کفشان ربنده نمی‌شود و دست به اعمال زشت و خیانت نمی‌زند، بلکه با آب عفو و غفران، قلب خود و دیگران را از کینه‌ها شستشو می‌دهند. این هم صفتی است که جز در پرتو ایمان راستین و توکل بر حق پیدا نمی‌شود. توجه به این نکته بسیار ضروری است که قرآن نمی‌گوید آن‌ها غضب نمی‌کنند، چرا که این جزء طبیعت انسان است که گاهی در برابر مسایل گوناگون